

Marginer i toppfotball – Artikkel 3: Valg uten ball offensivt (Betterfootballsills.eu 2021)

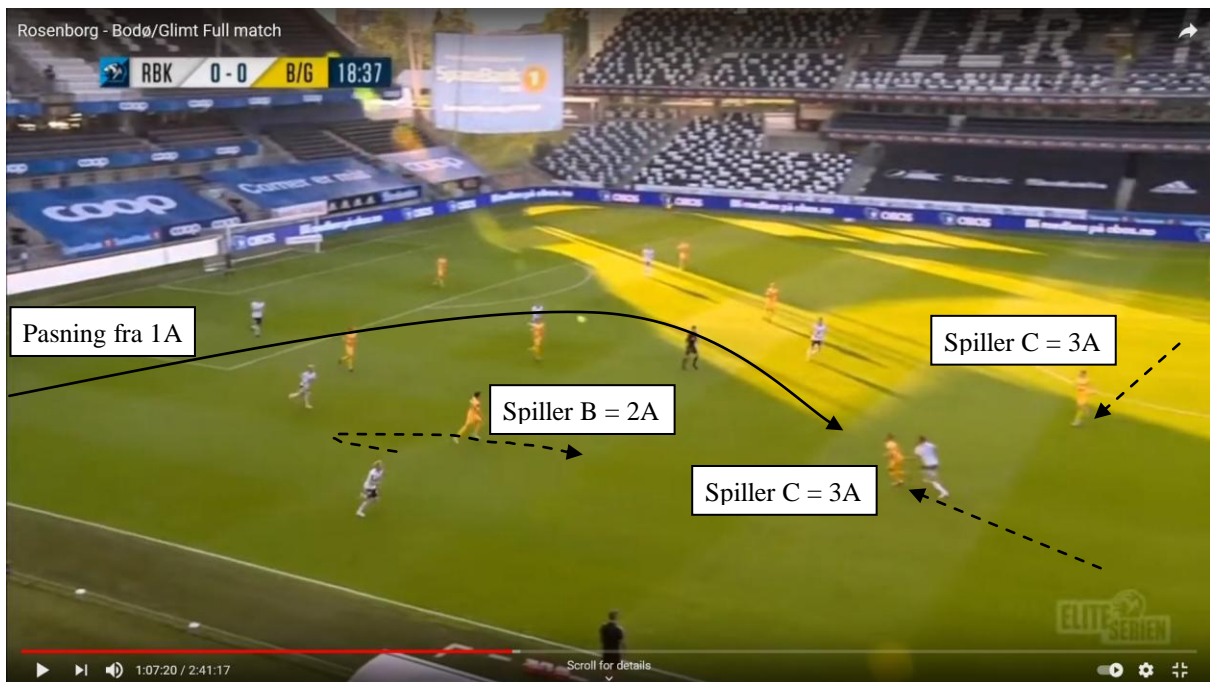
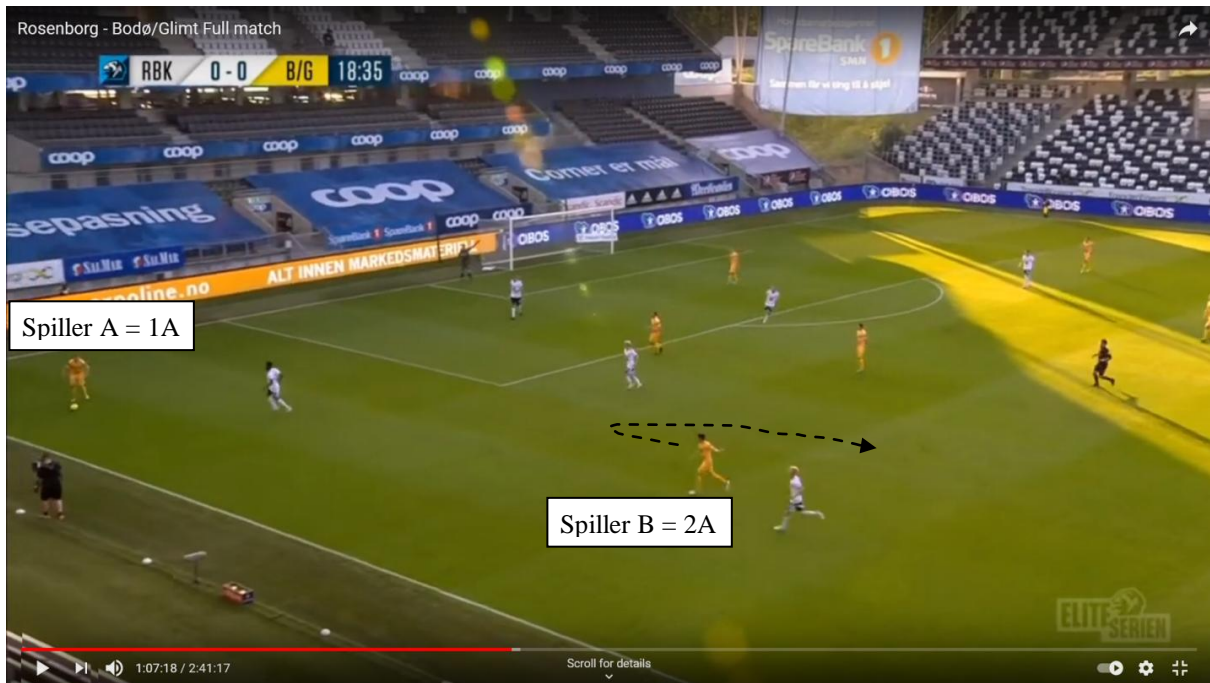
1.0 Innledning og sammendrag

Tidligere undersøkelser indikerer at det er mulig å redusere et stort antall mål mot ved at spillerne lærer bedre valg uten ball defensivt (Carlsen 2017a & 2019). Formålet med den tredje artikkel om marginer i fotball var å undersøke mulige marginer for ferdigheter relatert til valg (taktiske ferdigheter) uten ball offensivt. Hovedfokus var antall løp som truer bakrom og antall andrebevegelser, og i relasjon til andre ferdigheter (se oversikt i tabell nr. 1). Jeg analyserte 16 internasjonale og norske kamper fra ulike tidsepoker, samt alle mål i VM 2014, alle mål for Rosenborg i 2019 og de 45 første målene for Bodø/Glimt i 2020. Funnene tyder på at det er relativt få andrebevegelser i en fotballkamp. Vanligvis hadde lag 15-30 andrebevegelser i hver omgang, med et snitt på 21 per omgang. Samtidig synes andrebevegelser viktig ved scoring. Nesten 7 av 10 målgivende angrep i åpent spill inneholdt en eller flere andrebevegelser. Antall løp som truet bakrom varierte fra 13-44 per omgang, og snittet per lag var 31 per omgang.

2.0 Metode og operasjonalisering

Jeg benyttet indirekte kampanalyse som metode. Det vil si at jeg analyserte kamper fra et kampopptak slik at det var mulig å se samme kampsituasjon flere ganger. En andrebevegelse er en bevegelse i relasjon til en medspiller (2A) uten ball (Bergo et al. 2002). Det inkluderer en tredje spiller (3A) som bruker rom skapt av en annen medspiller (2A), motsatte bevegelser, og synkroniserte bevegelser hvor ballen går fra ballfører/førsteangriper (1A) til andreangriper (2A) og så til tredjeangriper (3A) i en flytende sekvens (tredjeangriperløp og medløp), eller direkte fra 1A til 3A. For å registrere en andrebevegelse må derfor minimum tre spillere være involvert og samarbeide med hverandre i en spillsituasjon (se bilder under). Løp som truer bakrom vil si bevegelser uten ball av 2A og 3A i høyt tempo mot/i bakrom, og som starter før ballen spilles.

Selv om jeg har forsøkt å bruke en så nøyaktig operasjonalisering (definisjon/forklaring) som mulig, er jeg den første til å innrømme at det er vanskelig å være helt objektiv. En mulighet jeg testet ut var å registrere alle bevegelser til tredjeangriper som andrebevegelser, samt om det var mulig å registrere tredje- og fjerdebevegelser. Konklusjonen ble at det er for kompleks å skulle dele opp ytterligere, og at en slik vid måte å registrere andrebevegelser gjorde det vanskelig å måle alle på grunn av manglende oversiktsbilde. Dessuten vil antall bevegelser totalt også fanges opp av posisjoneringsdata. Uansett er det viktigste at man forholder seg til samme standard i en undersøkelse, og at det er gjennomførbart og gir mening. For å forenkle analysen ble alle dødballer utelukket, blant annet fordi bevegelsesvalgene ved dødball er enklere enn i åpent spill.

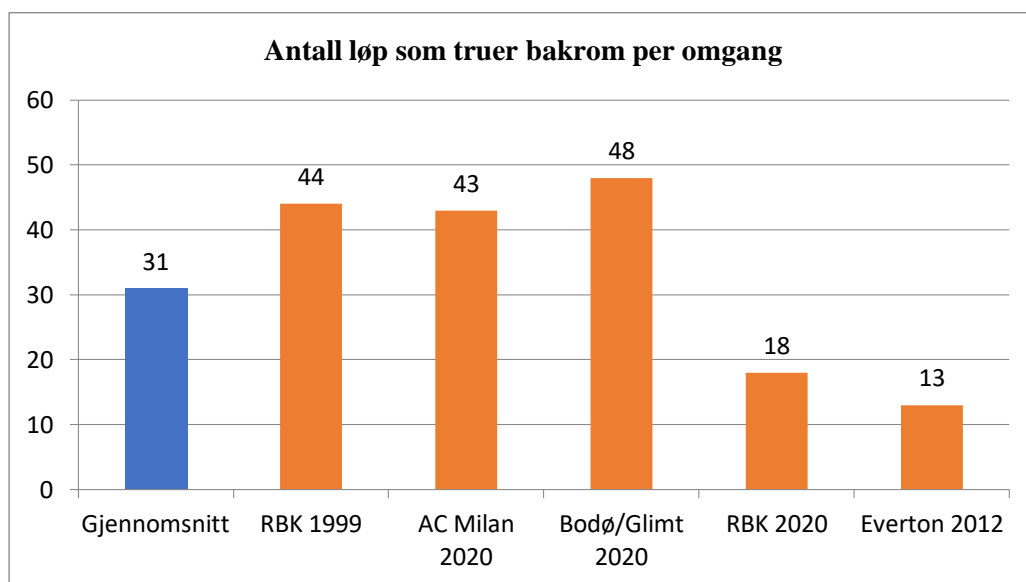

Bilde 1 og 2: Samme spillsituasjon med 1-2 sek forløp. Sampsted er ballfører/førsteangriper (spiller A). Fet møter for så å stikke fra slik at han kan få ballen fra Zinckernagel som møter i rommet Fet etterlot seg. Samtidig beveger Junker seg inn i rommet mot Zinckernagel slik at han kan få ballen fra Zinckernagel eller fra Fet ved en evt. gjenlegging. Å klassifisere bevegelsene i henhold til spiller A, B og C, og første-, andre- og tredjeangriper (1A, 2A og 3A) er ikke helt uproblematisk. Uten å bruke for mye tid på akademisk pirk kan situasjonen beskrives ved at Fet er andreangriper (spiller B) og utfører en førstebevegelse, mens Zinckernagel er tredjeangriper (spiller C) og utfører en andrebevegelse. Junker er også tredjeangriper (spiller C). I denne analysen registreres hans bevegelse også som en andrebevegelse, selv om noen ville kalle det for en tredjebevegelse. Her går altså ballen i en flytende sekvens direkte fra 1A til 3A, og så til 2A etter at 2A har skapt rom for 3A. Hadde ikke Fet blitt fulgt av Meling, kunne Sampsted ha spilt ballen til Fet, som kunne ha sidevendt seg, og så satt fart eller spilt videre til Zinckernagel eller Junker. Samtidig er det fullt mulig å ha en annen oppfatning av situasjonen. Uansett, og for at det ikke skulle bli for kompleks, registrerte jeg bevegelse i direkte relasjon til en andreangriper (2A) eller utløst av en førstebevegelse som andrebevegelse. I denne situasjonen registrerte jeg to andrebevegelse; Zinckernagel (3A) og Junker (3A).

3.0 Resultater og diskusjon

3.1 Antall løp som truer bakrom

Totalt analyserte jeg fem lag i hele kamper, samt tre lag i 1.omgang. Antall løp som truet bakrom varierte fra 13-44 per omgang, og snittet var 31 per omgang (se figur nr.1 under og tabell nr. 2 i vedlegget). Forskjellen mellom to lag i samme kamp og mellom samme lag i to ulike kamper var på henholdsvis 120 % og 150 %. I de analyserte kampene var det AC Milan i kampen mot Bodø/Glimt i Europa League kvalifiseringen høsten 2020, Rosenborg mot Lillestrøm i Eliteserien (Tippeligaen) i 1999 og 2001, og Bodø/Glimt borte mot Rosenborg i Eliteserien 2020 som hadde flest slike løp. De hadde over 40 løp som truet bakrom i hver omgang. Til sammenligning hadde Rosenborg 40 løp som truet bakrom totalt i kampen mot Bodø/Glimt i 2020, versus 88 for Bodø/Glimt. I relasjon til dette undersøkte jeg bevegelsene til Benzema og Aspas i kampen mellom Real Madrid og Celta Vigo i La Liga 2.1.2021. Fram til Aspas måtte ut med skade i det 50.minutt hadde Benzema 18 møtebevegelser versus 12 i bakrom, mot 24 og 10 for Aspas.

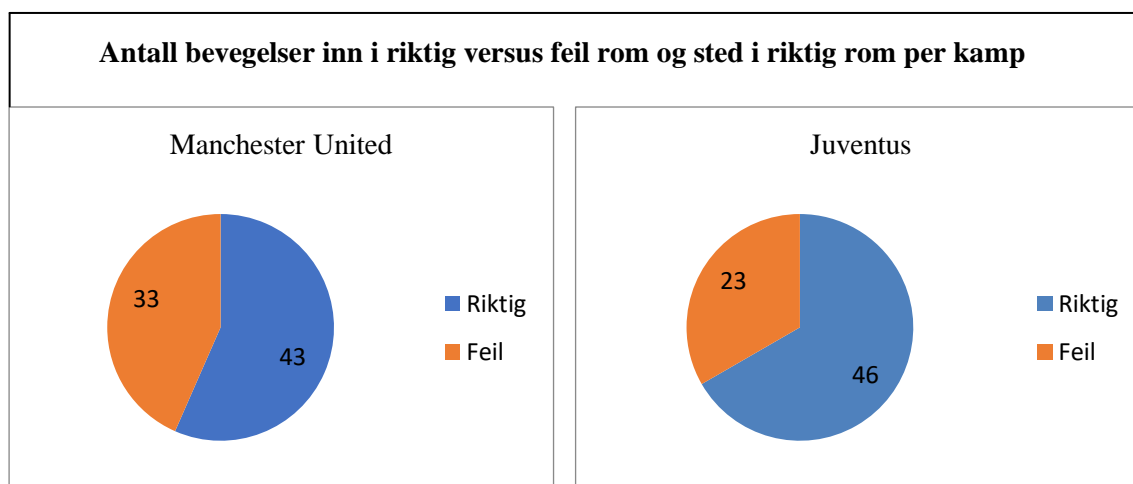
Figur nr. 1: Antall løp som truer bakrom i en omgang i ulike nasjonale og internasjonale kamper. Til venstre snittet per omgang for alle kamper. Deretter Rosenborg fra kampen borte mot Lillestrøm i Eliteserien 17.4.1999, AC Milan hjemme mot Bodø/Glimt i kvalifisering til Europa League 25.9.2020, både Rosenborg og Bodø/Glimt i Eliteseriekampen på Lerkendal 25.6.2020, og Everton borte mot Manchester United i Premier League 22.4.2012.

Antall løp som truer bakrom kan si noe om lagenes spillestil og grad av gjennombruddshissighet. Dog med forbehold om at ballfører (1A) benytter seg av løpene. Til flere løp i bakrom til flere mulige gjennombrudd, og laget med høyest antall hadde 40 % flere løp som truet bakrom enn gjennomsnittet i denne undersøkelsen. I tråd med dette indikerer funn fra VM 2010 at antall gjennombrudd var viktigere enn gjennombruddshissigheten (TFS 2010). Uansett er vellykkede

gjennombrudd en nødvendighet for å score, og i VM 2014 var løp som truer bakrom nesten alltid direkte eller indirekte medvirkende til scoring. Derimot er det ikke mulig å se noen sammenheng mellom antall løp som truer bakrom og hvilket lag som vant kampene¹. Riktignok dominerte både Rosenborg og Bodø/Glimt norsk fotball på disse tidspunktene, men Bodø/Glimt spilte også en god kamp borte mot AC Milan. I denne kampen hadde Bodø/Glimt kun 16 løp mot bakrom i 1.omgang, og de tapte til slutt 3-2 etter 2-1 ved pause. Følgelig er trolig valg (når og hvor) og kvalitet på bevegelser i bakrom viktigere enn det absolutte antallet, selv om antallet kan gi nyttig informasjon om ulike lag og utvikling for samme lag. Til slutt kan ballbesittelsesprosenten bidra med å forklare ulikheter mellom lag og kamper. For eksempel hadde Bodø/Glimt 58 % ballbesittelse i kampen mot Rosenborg i 2020, men kun 36 % i 1.omgang borte mot AC Milan.

I kapittel 3.2 har jeg foretatt en dypere analyse av valg i forbindelse med andrebevegelser. Noen av de samme argumentene gjelder for bevegelser som truer bakrom. For det første må løpet i bakrom være et godt valg, og for det andre må ballfører/førsteangriper (1A) klare å utnytte dette løpet. I henhold til om løpet i bakrom var et godt eller dårlig valg opplevde jeg at flere løp mot bakrom virket planløst og med dårlig relasjon til 1A. Antagelsen støttes indirekte fra analyser av ulike ferdigheter innenfor kategorien valg uten ball i andre kamper. For eksempel var Suarez og Felix ikke spillbar 17 ganger i spillsituasjoner hvor de kunne vært det i løpet av 20 minutter i kampen mellom Atletico Madrid og Barcelona i La liga 1.12.2019. Juventus hadde 18 tilfeller med dårlig relasjon mellom 1A og 2A eller 3A på løp i bakrom i kampen mot Sassuolo i Serie A 10.1.2021. Tilsvarende hadde Manchester United 7 slike tilfeller i 2.omgang i FA cupen mot Watford 9.1.2021. I tillegg truet spillerne til Manchester United riktig rom og riktig sted i riktig rom 43 (57 %) ganger totalt i denne kampen, mot 33 (43 %) bevegelser inn i feil rom eller feil sted i riktig rom (se figur nr. 2 under). Tilsvarende tall for Juventus i kampen mot Sassuolo var 46 (67 %) riktige versus 23 (33 %) feil. Riktig rom og riktig sted i riktig rom ville skapt den beste spillsituasjonen om spilleren på løp fikk ballen (se Carlsen 2017b). I analysen av Benzema og Aspas kom det også fram at Benzema truet bakrom i blindsonen 8 ganger mot 3 for Aspas. Bevegelser i bakrom som ikke var i blindsonen var 7 for Aspas mot 4 for Benzema. Å true bakrom i blindsonen er ansett som fordelaktig siden det er vanskelig å forsvare seg mot (Carlsen 2020a; Hughes 1990). Blant annet kom 65 % av målene til et utvalg spisser i norsk Eliteserie (Tippeliga) sesongen 2007 etter at spissen beveget seg i blindsonen av nærmeste tredjeforsvarer (Holmedal 2008).

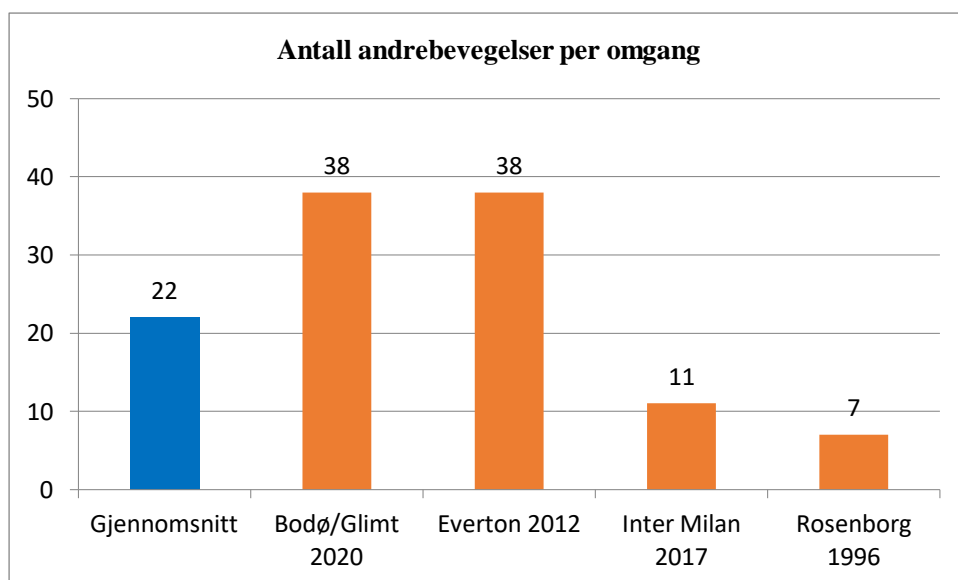
¹ Generelt er det få variabler som er sterkt korrelert med seier i fotball (Carlsen 2020; TFS 2010). Litt i samme gata hadde Juventus 25 løp hvor de tyvstartet i kampen mot Inter i Serie A 17.1.2021, mot 18 for Inter som vant 1-0.

Figur nr. 2: Antall bevegelser inn i riktig/feil rom og riktig/feil sted i riktig rom for Manchester United og Juventus i hele kampen mot henholdsvis Watford i FA cupen 9.1.2021 og Sassuolo i Serie A 10.1.2021.

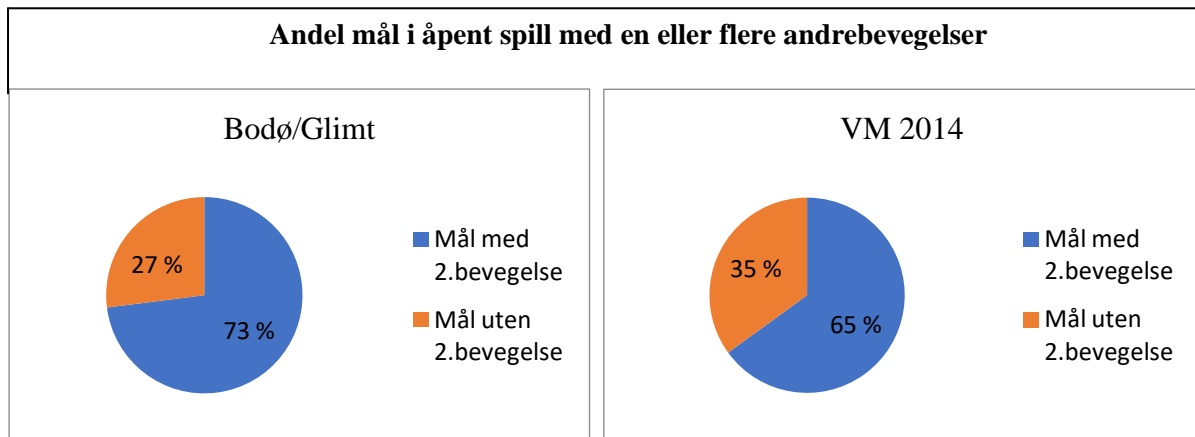
3.2 Antall andrebevegelser generelt og ved mål

Totalt analyserte jeg ni lag i hele kamper, samt åtte lag i 1.omgang. Antall andrebevegelser varierte fra 13-44 per omgang, og i snitt var det 22 andrebevegelser i 1.omgang og 21 i 2.omgang (se figur nr. 3 under og tabell nr. 3 i vedlegget). Forskjellen mellom to lag i samme kamp og mellom samme lag i to ulike kamper var på henholdsvis 160 % og 217 %. Laget med flest antall andrebevegelser i en kamp var Bodø/Glimt i bortekampen mot Rosenborg 25.6.2020 med 73 andrebevegelser totalt. I den kampen hadde Bodø/Glimt 38 andrebevegelser i 1.omgang. Samme antall hadde Everton i 1.omgang i kampen mot Manchester United i Premier League 22.4.2012, og dette var det høyeste antall andrebevegelser i en omgang. Ut over dette hadde Rosenborg i to kamper i Eliteserien mot Lillestrøm i 1999 og 2001, og AC Milan i kampen mot Bodø/Glimt i 2020, ca 30 andrebevegelser i 1.omgang. Med tanke på at **a)** hver spiller løper 1-3 km per kamp med høy intensitet og sprint (Bangsbo 1994 & 2014; Prozone 2010; Stølen et al. 2005), **b)** at hver spiller i dansk Superliga på starten av 1990-tallet i snitt hadde 229 løp med høy intensitet per kamp (Bangsbo 1994), og **c)** at lagene i både VM 2014 og 2018 i snitt hadde nesten 400 vellykkede pasninger per kamp (FIFA 2014 & 2018), virker ikke antallet spesielt høyt i absolutte verdier. Samtidig indikerer resultatene at noen lag hadde opptil 70 % flere andrebevegelser enn gjennomsnittet. Følgelig blir det relevant å spørre om noen lag i større grad prioriterer andrebevegelser enn andre lag, samt i hvor stor grad dette kan bidra til bedre resultater. I følge Eggen (1999) trente/øvde Rosenborg mye på dette i deres storhetsperiode. I perioden 1995-2002 var de det eneste laget i Europa som kvalifiserte seg til gruppespillet i Champions League hvert år.

Figur nr. 3: Antall andrebevegelser per omgang for snittet i alle analyserte kamper, to lag med flest andrebevegelser i en omgang (Bodø/Glimt borte i kampen mot Rosenborg 25.6.2020 og Everton borte mot Manchester United i Premier League 22.4.2012) og to lag med færrest andrebevegelser i en omgang (Inter Milan borte mot Juventus 5.2.2017 og Rosenborg borte mot AC Milan i Champions League 4.12.1996).

Det var en liten positiv sammenheng mellom antall andrebevegelser og det å vinne kamper. I fire kamper vant laget med flest andrebevegelser, mens laget med flest andrebevegelser tapte en kamp. To kamper endte uavgjort. Vinnerlag hadde også litt flere andrebevegelser enn taperlag. Imidlertid er antall kamper så få at man skal være svært varsom med å konkludere. Samtidig indikerer analysen av alle mål til Rosenborg i 2019, de 45 første målene til Bodø/Glimt i 2020 og alle mål i VM 2014 at andrebevegelser er viktig ved scoring. Total sett inneholdt 68 % av alle mål i åpent spill i disse tre utvalgene en eller flere andrebevegelser. Bodø/Glimt hadde den høyeste andelen med 73 %, mens andelen var 65 % i VM 2014 (se figur nr. 4 under). Når det gjelder VM 2014 kom 34 (30 %) av målene i åpent spill etter 0, 1 og 2 pasninger, 59 (49 %) kom etter tre eller færre pasninger, og 25 (20 %) av alle målgivende angrep startet med en ballvinning på motstanderens banehalvdel. Offensive overganger med få pasninger og som starter høyt i banen inneholdt sjeldent andrebevegelser. Følgelig ville det vært interessant å undersøke hvor mange målgivende angrep med fire eller flere pasninger som inneholder en eller flere andrebevegelser, og spesielt i angrep mot etablert forsvar. Etter alt å dømme er andelen høyere enn tallene ovenfor, og det kan være et argument for å trene/øve mer på andrebevegelser.

Figur nr. 4: Andel mål i åpent spill, det vil si at mål etter dødball er ekskludert, som inneholdt en eller flere andrebevegelser for Bodø/Glimt i sesongen 2020 og i VM 2014.

Siden fotball er et spill med få mål avgjøres kamper ofte av enkeltsituasjoner. Spilleres evne til å gjøre gode/riktige valg i tråd med god/presis teknisk utførelse i de riktige situasjonene er derfor svært avgjørende. I henhold til andrebevegelser er det interessant å se på data fra kampen mellom Barcelona og Real Madrid 29.11.2010. På dette tidspunktet dominerte Barcelona europeisk klubbefotball. Barcelona vant kampen 5-0, og de hadde 18 andrebevegelser i 1. omgang. Dette er under snittet for lagene i denne undersøkelsen, men kvalitativt sett opplevde jeg at Barcelona spillerne beveget seg mye i denne kampen. Grunnen til deres gode prestasjoner offensivt i denne kampen kan trolig tilskrives andre gode ferdigheter uten ball², i kombinasjon med gode/riktige valg og god/presis teknisk utførelse av ballfører/førsteangriper (1A). I forlengelsen av dette analyserte jeg andrebevegelsene og ballførers handlinger med ball i kampen mellom Manchester United og Everton i Premier League 22.4.2012. I denne kampen hadde Everton 20 % flere andrebevegelser enn Manchester United. Analysen indikerer at 65 % av andrebevegelsene til Manchester United var gode/riktige valg versus 58 % for Everton. Trekker vi inn ballførers valg og teknisk utførelse klarte Manchester United å utnytte de gode andrebevegelser i 61 % av spillsituasjonene, versus 33 % for Everton. I denne kampen gjorde altså spillerne til Manchester United bedre valg med ball, og de hadde bedre teknisk utførelse i spillsituasjoner med gode andrebevegelser enn Everton. Selv om utvalget er begrenset støttes resultatene indirekte av observasjoner i Italia, hvor de mest suksessfulle lagene løp mindre med høy intensitet enn de mindre suksessfulle lagene (Rampinini et al. 2009). Det var heller ingen sammenheng mellom det å løpe mest og seier i VM 2018 (Carlsen 2018; FIFA 2018).

² Selv om det ikke er direkte relatert til Barcelona i denne kampen, har jeg undersøkt flere andre ferdigheter knyttet til valg uten ball, blant annet "å slå og gå" og "å bevege seg unna nærmeste tredjeforsvarer (3F)". I analysen av Suarez og Felix kom det fram at de bevogde seg etter pasning i 73 % av alle involveringer med ball, og de bevogde seg unna nærmeste tredjeforsvarer (3F) i 66 % av alle offensive spillsituasjoner de var involvert i uten ball.

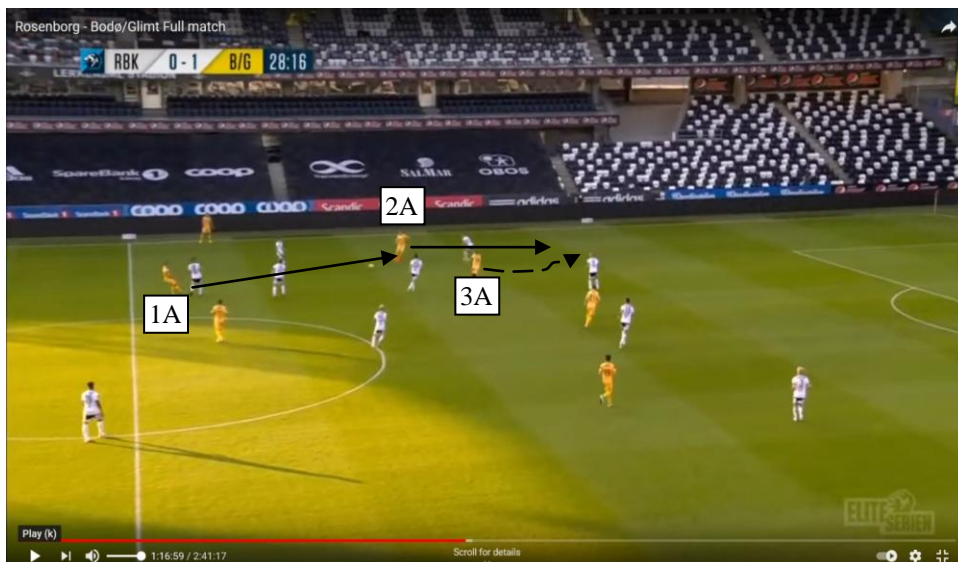
3.3 Analyse Bodø/Glimt – Rosenborg (Eliteserien 2020) og Tyskland – Italia (EM 2016)

Jeg gjennomførte to casestudier om oppspillvarianter. Oppspillvarianter forekommer oftest i angrep mot etablert forsvar, men noen varianter benyttes også på offensiv overgang. Bodø/Glimt hadde som vi har sett mange andrebevegelser og løp som truet bakrom i kampen mot Rosenborg i Eliteserien 25.6.2020. I tillegg opplevde jeg at de blant annet var dyktige til å ha flere spillere som truet ulike rom samtidig, de fylte opp med mange spillere i 16m ved innlegg og flyttet hele laget etter, og de hadde godt samarbeid mellom ulike roller/posisjoner. Mer konkret brukte Bodø/Glimt syv ulike oppspillvarianter 75 ganger i løpet av denne kampen. Uten å ha andre å sammenligne med enn Italia med 25 på en omgang (se neste avsnitt), virker dette relativt høyt. De syv oppspillvariantene for Bodø/Glimt, rangert etter frekvens, var:

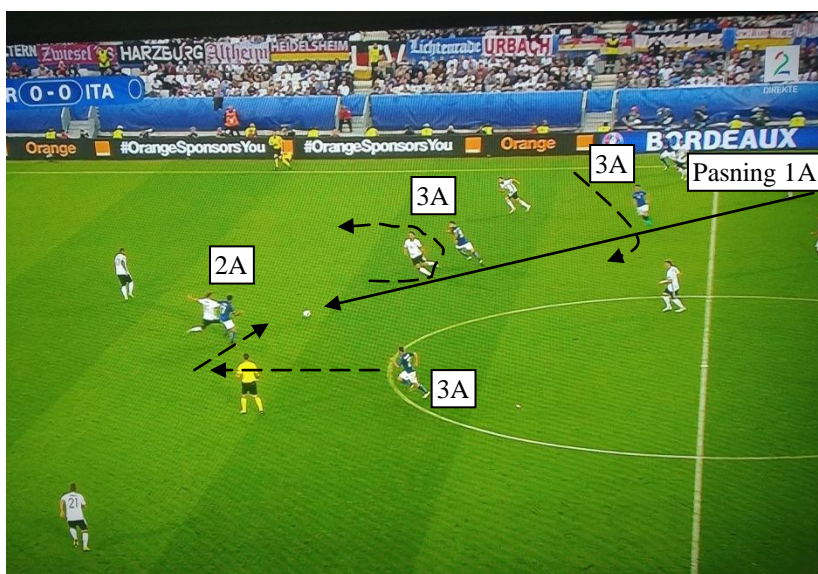
- 1) Oppspill til eller spillvending via sentral midtbane, og så pasning til ving eller høy sideback: 16 ganger (9 + 7 i hver omgang).
- 2) Oppspill bakfra (midtback, keeper eller sentral midtbane) til ving og så pasning/flikk til indreløper gjennom på innsiden: 15 ganger (10 + 5 i hver omgang).
- 3) Midtback/midtstopper til høy sideback: 11 ganger (6 + 5 i hver omgang). Denne varianten skjer i kombinasjon med at ving skjærer inn eller trekker helt opp.
- 4) Veggspill, kombinasjoner, flikk og andrebevegelser sentralt foran 16 meter mot lavtliggende lag: 11 ganger (6 + 5 i hver omgang).
- 5) Langt/direkte oppspill bakfra (keeper, sideback,midtback eller sentral midtbane) til midtspiss eller ving: 8 ganger (5 + 3 i hver omgang).
- 6) Midtback setter fart og utfordrer forbi et presseledd: 7 ganger (4 + 3 i hver omgang).
- 7) Midtback eller sentral midtbane spiller gjennom indreløper i mellomrom som kan sette fart eller spille videre: 7 ganger (3 + 4 i hver omgang).

I EM kampen mot Tyskland i 2016 benyttet Italia de fire tydeligste oppspillvariantene totalt 25 ganger i 1.omgang. Kampen endte 1-1, og Tyskland hadde klart mest ballbesittelse (59 versus 41 %). De fire oppspillvariantene for Italia, rangert etter frekvens, var:

- 1) Oppspill på spiss bakfra eller fra midtbanen (sentralt i banen) for stuss/flikk, støtte eller vende opp: 10 ganger.
- 2) ”Klassisk Italia” med pasning/flikk fra kant eller sideback inn til spiss, og så kommer midtbanen etter eller kombinasjoner mellom spissene: 8 ganger.
- 3) Rett i bakrom på spiss: 4 ganger.
- 4) Spillvending via en av de sentrale på midtbanen: 3 ganger.

Bilde 3: Et eksempel på Bodø/Glimts variant nr. 4; oppspill bakfra til ving med pasning/flicker til indreløper gjennom på innsiden. Lode (1A) spiller til Hauge (2A) som spiller/flicker Saltnes (3A) gjennom. Bodø/Glimt brukte denne varianten oftest på sin venstre side. Dette henger muligens sammen med eller forklarer at Saltnes ofte er delaktig i mål (Carlsen 2020b).

Bilde 4: Italia hadde en variant av det jeg kaller for "klassisk Italiensk oppspill" i det 38. minutt med tre andrebevegelser samtidig (3A). Selv om Italia ikke klarte å score ved bruk av denne varianten, opplevde jeg at de var nære et par ganger. Tyskland hadde et godt motspill i denne kampen og spilte med tre i midten bak. Tilsvarende brukte både AC Milan hjemme mot Rosenborg i 1996 og Inter borte mot Juventus i 2017 varianter av dette oppspillet flere ganger. Tilfeldig eller ikke, både Inter og Italia benyttet dette oppspillet oftest på sin venstre side.

Å lykkes med ulike innøvede varianter i kamp ansees som positivt. I tillegg kunne det være interessant å undersøke hvilke type oppspill som fungerer best i ulike spillsituasjoner, spesielt i forhold til lavt versus høyt press og hvor det er rom. For eksempel at Bodø/Glimts variant nr. 5 trolig er effektiv mot høyt press, mens variant nr. 4 er mer effektiv mot lavt press. Og om det er mulig å lykkes med variant nr. 7 mot lag som har lite mellomrom, eller markerer ut spillere på midtbanen? Dette kan også relateres til bruk av andrebevegelser. I hvilke situasjoner er gode andrebevegelser nødvendig, og når er gode førstebevegelser viktigst? Inntil jeg har mer empiri om dette overlater jeg svarene til leserne. Uansett er det viktigste å score mål. Følgelig er det ikke nok å analysere hvor ofte et lag lykkes med innøvede varianter, men også hvor mange mål de score etter de ulike oppspillene. Derfor undersøkte jeg hvilke av de syv oppspillvariantene

ovenfor Bodø/Glimt benyttet mest ved de første 45 målene i Eliteserien 2020. Grunnet at TV-opptaket ikke viste de målgivende angrepene fra angrepsstart, kan det være at noen av variantene ble brukt tidligere i angrepene. Av de 34 målene i åpent spill var variant nr. 5 ovenfor (langt/direkte oppspill bakfra til ving eller midtspiss) den hyppigste varianten ved mål. Tar vi med oppspill rett i bakrom, og på fot hvor vingene utfordret langs siden eller inn i banen, benyttet Bodø/Glimt denne varianten ved 14 scoringer. Noe av forklaringen her er at mange av disse målene kom på offensiv overgang, og at vingene var flinke til å true bakrom idet Bodø/Glimt vant ballen. Nest vanligst var nr. 4 (kombinasjoner, veggspill, flikk og andrebevegelser sentralt foran 16 meter mot lavtliggende lag), og den bidro til 5 scoringer. Tre av de andre variantene var involvert i 4 mål. De resterende 11 målene i åpent spill fulgte ikke noe spesielt mønster utover at mange kom på offensiv overgang etter ballvinning høyt i banen.

Oppsummering og veien videre

Hovedfokus i denne artikkelen var antall løp som truer bakrom og antall andrebevegelser, men flere andre ferdigheter med og uten ball offensivt ble undersøkt (se tabell nr. 1). Ved hjelp av indirekte kampanalyse analyserte jeg 16 norske og internasjonale kamper fra ulike tidsepoker, samt alle mål for Rosenborg i 2019, de 45 første målene for Bodø/Glimt i 2020 og alle mål i VM 2014. Antall løp som truet bakrom varierte fra 13-44 per omgang, og snittet var 31 per lag per omgang. Det var relativt få andrebevegelser i en fotballkamp. I løpet av en omgang hadde lag vanligvis 15-30 andrebevegelser, med et snitt på 21 andrebevegelser per omgang. Samtidig synes andrebevegelser viktig ved scoring. Nesten 7 av 10 målgivende angrep i åpent spill inneholdt en eller flere andrebevegelser. Videre indikerer en av analysene at Manchester United klarte å utnytte gode andrebevegelser i 61 % av spillsituasjonene, versus 33 % for Everton. Til slutt benyttet Bodø/Glimt og Italia henholdsvis 7 og 4 ulike oppspillvarianter ofte. Forhåpentligvis kan resultatene fra denne undersøkelsen gi verdifull informasjon om krav og marginer i toppfotball. I tillegg har analysene av de ulike lagene gitt interessante opplysninger om lagenes styrker offensivt, og dermed også hvilket motspill som kan være effektivt for å forsvare seg mot dem. Både motspill, og kombinasjon av valg og teknisk utførelse i ulike spillfaser og situasjoner er interessante tema for framtidige kampanalyseundersøkelser.

Tabell nr. 1: Oppsummering av funnene i denne undersøkelsen. Selv om utvalget er lite kan resultatene peke på hvilke krav som stilles og hvilken margin det er for ulike ferdigheter knyttet til valg med og uten ball offensivt. ”Det/de/den beste” betyr at de hadde best resultat på denne ferdigheten/variabelen, og ikke at laget vant kampen.

Variabel/ferdighet	Antall/andel
Hvor mange flere løp som truer bakrom hadde ”de beste” lagene?	40 % flere enn snittet
Hvor mange flere andrebevegelser hadde ”det beste” laget?	70 % flere enn snittet
Var det flere andrebevegelser i kampene 2016-2020 enn 1995-2001 ³ ?	Nei, 20 versus 22 i snitt
Hvor ofte truet spillerne på ”det beste laget” feil rom i bakre ledd?	33 % av alle løp
Hvor ofte beveget ”den beste” spissen seg i blindsonen?	2 av 3 løp i bakrom
Hvor ofte benyttes andrebevegelser ved mål i åpent spill?	Nesten 7 av 10 mål
Hvor ofte klarte ”det beste laget” å kombinere gode andrebevegelser med gode/riktige valg med ball og god/presis teknisk utførelse?	61 % av alle gode andrebevegelser
Hvor ofte benyttet ”det beste” laget faste oppspillvarianter?	75 ganger i en kamp
Hvor ofte hadde et lag dårlig relasjon mellom 1A og løp i bakrom?	18 ganger i en kamp
Hvor ofte gjennomførte to utvalgte spisser ”slå og gå” etter pasning?	73 % av alle pasninger
Hvor ofte bevegde to utvalgte spisser seg unna nærmeste 3F?	66 % av situasjonene
Hvor ofte tyvstartet spiller på løp hos ”det beste laget”?	25 ganger i en kamp

Metodisk er det noen svakheter ved undersøkelsen. Først og fremst er utvalget av kamper for få til å foreta generelle konklusjoner. For å si noe generelt om disse ferdighetene må minimum 100 tilfeldige kamper analyseres. Dette ville vært en svært tidkrevende jobb. Uansett er det mulig å se noen tendenser, og følgelig få innblikk i hvor viktig ulike ferdigheter er og hvor stor eventuelle marginer er. For det andre er det som nevnt innledningsvis vanskelig å måle og kvantifisere ferdigheter relatert til valg i fotball. I snitt hadde jeg syv observasjoner i hver kamp hvor jeg følte meg usikker. Dette kunne være observasjoner som kunne vært med, eller som ikke burde vært tatt med. Dog utgjør dette en svært liten andel av alle observasjoner, og to intersubjektivitetstester indikerer et samsvar på 95 % mellom test 1 og 2. For det tredje forteller antall løp som truer bakrom, antall andrebevegelser og om disse andrebevegelsene var et godt eller dårlig valg ingenting om hvilke bevegelser som kunne eller burde vært utført. Det samme gjelder for flere av de analyserte ferdighetene.

³ Generelt var jeg imponert over gjennombruddshissigheten og tempo i kampene fra 1990-tallet og rundt år 2000, selv om det trolig er mindre tid og rom i dag. Spesielt har jeg en fornemmelse av at det var større mellomrom 20-25 år tilbake i tid. Imidlertid opplever jeg at den største forskjellen var baneforhold og TV-bilde. Både kvaliteten på bildene, vinkel og hvor stor del av banen som vises på skjermen. Det kan også legges til gjennomsnittlig antall andrebevegelser og løp som truet bakrom for ”norske lag” versus ”internasjonale lag” var helt likt.

Avslutningsvis presenteres et forslag på en framgangsmåte for ferdighetsutvikling i fotball, og noen retoriske spørsmål. En mulig tilnærming for å utvikle bedre fotballspillere og lag er: **1)** Finne og konkretisere hvilke ferdigheter som er mest avgjørende ved mål for og imot. **2)** Undersøke hvor ofte disse ferdighetene oppstår, noe som antyder hvilke marginer som finnes og hvilke krav som stilles. **3)** Teste og erfare hvor stor framgang spillere og lag kan ha på kortest mulig tid. Sentrale spørsmål i forbindelse med disse tre punktene er: Er vi flinke nok til å konkretisere ferdigheter slik at spillerne forstår dem og slik at vi kan evaluere dem på en objektiv måte? Kan vi i større grad benytte oss av forskningsbasert fotballkunnskap? For eksempel hvilke type gjennombrudd og oppspill/oppbygning er mest effektivt i ulike situasjoner, og hvordan man skal forsvare seg mot dette. Øver vi optimalt, og hvordan begrunner vi det? I hvor stor grad benytter vi kunnskap om læring, læringsteorier og undervisningsprinsipper? Fokuserer vi nok på mentale ferdigheter som fremmer læring? Er vi flinke nok til å omforme et ”trenerspråk” til et ”spillerspråk”. Trener vi nok på det viktigste etc.? Leserne oppfordres selv til å svare på disse spørsmålene. Imidlertid er jeg villig til å argumentere for at utviklingspotensialet er større om vi våger å svare nei på slike spørsmål, og at det alltid er mulig å bli bedre og å trene mer effektivt. I tillegg vil jeg legge til at jeg vanligvis ikke bruker begreper som første- og andrebevegelser til spillere. I stedet for bruker jeg ”individuelle bevegelser” og ”samarbeidsbevegelser”.

Når det gjelder spørsmålet om hvor stor margin det er for ferdighetene i denne artikkelen, tyder i alle fall resultatene på at de finnes. Selv om folk har ulike oppfatninger om det er store eller små marginer i internasjonal toppfotball, og hvilke ferdigheter som bør prioriteres, argumenteres det for at det kan være verdifullt å øve mer på ferdigheter som omhandler valg uten ball offensivt. For eksempel kan flere gode andrebevegelser, i kombinasjon med gode valg og teknisk utførelse med ball, trolig skaffe lag et konkurransefortrinn. Følgelig kan det være et godt virkemiddel for at de nest beste lagene skal slå de beste lagene. I tillegg tilsier erfaring at spillerne lærer slike ferdigheter veldig raskt. Med et par sitater helt til slutt håper jeg andre får nytte av denne kunnskapen, enten direkte eller indirekte ved at folk stiller nye spørsmål og vi får gode faglige diskusjoner. *“If you are sprinting you start running too late”* (Johan Cruyff). *“Du er god eller dårlig sammen med noen. Det å være dyktig er ingen soloprestasjon”* (Nils Arne Eggen).

Litteratur

- Bangsbo, J. (1994). *Fitness training in football. A scientific Approach*. Bagsvaerd: HO & Storm
- Bangsbo, J. (2014). Physiological demands of football. *Sports Science Exchange*, Vol. 27, No. 125, 1-6
- Carlsen, K.H. (2017a). How can we reduce the number of conceded goals in football? Oslo: FfK
- Carlsen, K.H. (2017b). Valg og handlinger i fotball: Et fagprosjekt med Egil Olsen og Stig Mathisen høsten 2016. Oslo: FfK
- Carlsen, K.H. (2018). Ballbesittelse og tilbakelagt distanse i VM 2018. Oslo: FfK
- Carlsen, K.H. (2019). Et lite fotballfaglig drypp. Oslo: FfK
- Carlsen, K.H. (2020a). *Min fotballfilosofi – Kunnskapsboka om fotball som kan gi en klubb eller nasjon en bedre utviklingsprosess*. Oslo: FfK
- Carlsen, K.H. (2020a). Matchvinnerferdigheter i Eliteserien 2019. Oslo: FfK
- Eggen, N.A. (1999). *Godfoten: Samhandling – veien til suksess*. Oslo: Aschehoug
- FIFA (2014). *Technical Report and Statistics*. 2014 FIFA World Cup Brazil™
- FIFA (2018). *Technical Report and Statistics*. 2018 FIFA World Cup Russia™
- Holmedal, R. (2008). *Hva kjennetegner spissen ved scoring? Et forskningsprosjekt med analyse av spillere i Tippeligaen 2007*. Masteroppgave. Oslo: Norges idrettshøgskole
- Hughes, C. (1990). *The Winning Formula: Soccer Skills and Tactics*. London: The Football Association, William Collins Sons & Co Ltd.
- Prozone (2010). *Statistics for a left fullback in Champions League*. Report
- Rampinini, E., Impellizzeri, F.M, Castagna, C., Coutts, A.J. & Wisløff, U. (2009). Technical performance during soccer matches of the Italian Serie A league: Effect of fatigue and competitive level. *Journal of Science and Medicine in Sport*, 12, 227-233
- Stølen, T., Chamari, K., Castagna, C. & Wisløff, U. (2005). Physiology of soccer. An update. *Sports Med* 2005; 35 (6): 501-536
- TFS (2010). Norsk Toppfotballsenter. *VM-rapporten 2010*. Oslo: Norges idrettshøgskole

Vedlegg

Tabell nr. 2: Antall bevegelser/løp som truer bakrom i/for et utvalg kamper og lag fra forskjellige tidsperioder.

Lag/antall løp som truer bakrom	1.omgang	2.omgang	Totalt
Rosenborg 1999 (Eliteserien)	44	43	87
Rosenborg 2001 (Eliteserien)	40		
Rosenborg 2020 (Eliteserien)	22	18	40
Bodø/Glimt 2020 (Eliteserien)	40	48	88
Manchester United 2012 (Premier League)	24	32	56
Everton 2012 (Premier League)	22	13	45
AC Milan 2020 (Europa League kvalik)	43		
Bodø/Glimt 2020 (Europa League kvalik)	16		
Gjennomsnitt	31	31	63
Standardavvik	10	15	23

Tabell nr. 3: Antall andrebevegelser i/for et utvalg kamper og lag fra forskjellige tidsperioder.

Lag/antall andrebevegelser	1.omgang	2.omgang	Totalt	Utfall
Rosenborg 1995 (Champions League)	16			Tap
Spartak Moskva 1995 (Champions League)	23			Seier
Rosenborg 1996 (Champions League)	15	7	22	Seier
AC Milan 1996 (Champions League)	20	17	37	Tap
Rosenborg 1999 (Eliteserien)	29	26	55	
Rosenborg 2001 (Eliteserien)	30			
Rosenborg 2020 (Eliteserien)	11	17	28	Tap
Bodø/Glimt 2020 (Eliteserien)	38	35	73	Seier
Barcelona 2010 (La Liga)	18			
Manchester United 2012 (Premier League)	24	27	52	Uavgjort
Everton 2012 (Premier League)	38	25	63	Uavgjort
Tyskland 2016 (EM)	15			Uavgjort
Italia 2016 (EM)	20			Uavgjort
Juventus 2017 (Serie A)	17	18	35	Seier
Inter Milan 2017 (Serie A)	11	11	22	Tap
AC Milan 2020 (Europa League kvalik)	30			Seier
Bodø/Glimt 2020 (Europa League kvalik)	12			Tap
Gjennomsnitt	22	21	43	
Standardavvik	9	9	18	

Jeg valgte kun 1.omgang i flere kamper grunnet kombinasjonen av at snittet er likt for begge omgangene, unngå spill på resultat, innbytte og eventuell utvisninger, og at jeg ønsket å sammenligne flest mulig lag fra ulike turneringer og tidsperioder uten å måtte bruke for mye tid.